

Asia: VN/21185/2020

Lausuntopyyntö työryhmän muistiosta sovittelun mahdollisuuksista hallintoasioissa

Lausunnonantajan lausunto

1. Missä asiaryhmässä hallintosoittelulla voisi olla tarvetta ja käyttöalaa?

-

2, Mihin asiaryhmään hallintosoittelu ei ehdottomasti sovellu?

Sovintomenettely ei näyttäisi lähtökohtaisesti soveltuvan yleisen tietosuoja-asetuksen ja rikosasioiden tietosuojadirektiivin soveltamisalaan kuuluviin asiaryhmiin. Suuri osa oikeusministeriön asettaman työryhmän 30.4.2021 päivätyssä muistiossa listatuista hallintoasioiden soitteluutilanteiden esteistä koskee näitä asiaryhmiä:

- Tilanteet, joihin liittyy voimakas julkinen intressi (s. 12) / Muistion mukaan tilanteissa, joissa on voimakas julkinen intressi, viranomaisen ei voi asiasta neuvotella. Tyypiesimerkkinä annetaan tilanteet, joissa asiaryhmä kuuluu perusoikeuksien ydinalueelle. Tietosuojavaltuutettu antaa tyypillisesti rekisterinpitäjälle määräyksiä kanteluasioissa, joissa rekisteröity on pyytänyt tarkastusoikeutensa toteuttamista tai tiedon oikaisua. Euroopan unionin perusoikeuskirjan 8 artiklan mukaan jokaisella on oikeus tutustua niihin tietoihin, joita hänestä on kerätty ja saada ne oikaistuksi. Edellä mainittujen kanteluasioiden voidaan siten katsoa kuuluvan perusoikeuksien ydinalueelle. Rekisteröity ei ylipäätään voi muutoinkaan pätevästi luopua yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisista oikeuksistaan.

- Tilanteet, jotka koskevat muitakin kuin muodollisia asianosaisia (s. 12) / Muistion mukaan soittelu ei voi kohdistua sellaisen kolmannen osapuolen etuun, joka ei ole prosessin osapuoli. Rekisteröity ei välttämättä ole tietosuojavaltuutetun päätettävänä olevassa asiassa muodollinen osapuoli. Näin on esimerkiksi tilanteissa, jotka eivät koske suoraan rekisteröidyn oikeutta, kuten tarkastusoikeutta tai oikeutta saada tiedot oikaistuksi, vaan kyse rekisterinpitäjän vakiintuneesta toimintatavasta, johon valvontaviranomaisen on puututtava.

- Osapuolesta johtuvasta syystä asiaa ei voida sovittaa (s. 12) / Muistion mukaan heikossa asemassa oleva ei välttämättä ole esimerkiksi oikeudellisen asiantuntemuksensa tai muiden voimavarojensa puolesta sellaisessa asemassa, että asiaa voitaisiin sovittaa. Rekisteröity on tyypillisesti rekisterinpitäjää (tai henkilötietojen käsittelijää) heikommassa asemassa.

- Rangaistusluonteisuus (s. 13) / Muistion mukaan rangaistavuudesta sinänsä ja sen minimitasosta ei voida neuvotella. Tietosuovaltuutetun toimiston seuraamuskollegion tekemät päätökset ovat tyypillisesti luonteeltaan tällaisia päätöksiä.

- EU-oikeudesta tuleva este (s. 13) / Arvioitaessa sovittelun mahdollisuutta yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamisalaan kuuluvissa asiaryhmissä, on otettava huomioon yleisestä tietosuoja-asetuksesta seuraavat reunaehdot. Kansallinen sääntely on mahdollista ainoastaan tilanteissa, joissa tästä on nimenomaisesti säädetty yleisessä tietosuoja-asetuksessa.

EU-oikeudesta(kin) seuraa, että tuomioistuin ei myöskään voisi esimerkiksi todeta, ettei yleistä tietosuoja-asetusta ole rikottu, jos rekisterinpitäjä maksaisi esimerkiksi korvauksia rekisteröidylle. Myös yleisessä tietosuoja-asetuksessa säädetty viranomaisten välinen rajat ylittävää yhteistyö rajoittaa sovintomenettelyn käyttöä yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamisalaan kuuluvissa asioissa.

- Laaja osapuolten joukko (s. 14) / Monissa tilanteissa yksittäisen rekisteröidyn vireille saattama asia voi koskea laajempaa rekisteröityjen joukkoa, mikäli kyse on rekisterinpitäjän (tai henkilötietojen käsittelijän) vakiintuneesta toimintatavasta, eikä esimerkiksi inhimillisestä erehdyksestä tai virheestä.

Lopuksi vielä totean, että lähtökohtaisesti ei ylipäätään vaikuta mahdolliselle, että neuvoteltaisiin siitä, ovatko yleisessä tietosuoja-asetuksessa vahvistetut säännökset tietosuojaosuudesta toteutuneet.

3. Tulisiko hallintoasioiden sovittelua kehittää viranomaisessa esimerkiksi oikaisuvaatimusvaiheessa hallintolainkäytön vaihtoehtona vai hallintotuomioistuimessa?

Oikaisuvaatimusvaiheessa.

4. Jos sovittelu toteutettaisiin osana hallintoprosessia, olisiko luontevampi toteuttamistapa varsinaisen sovittelu osana hallintoprosessia vai osapuolten välisen sovinnon vahvistaminen?

Osapuolten välisen sovinnon vahvistaminen. Luontevin toteuttamistapa riippuu kuitenkin viime kädessä siitä, missä asiaryhmissä sovittelu tulisi käyttöön.

Mikäli sovintomenettelyä kehitetään tavoitteena osapuolten välisen sovinnon vahvistaminen, tulisi varmistaa, että heikomman osapuolen asema on otettu menettelyssä riittäväällä tavalla huomioon.

5. Olisiko hallintoprosessilakiin aiheellista lisätä säännös tuomioistuimen tavoitteesta tai velvollisuudesta sovinnollisuuden edistämiseen prosessin aikana?

En pidä tarpeellisena tällaisen säännöksen sisällyttämistä hallintoprosessilakiin. Mikäli tällainen säännös kuitenkin hallintoprosessilakiin sisällytettäisiin, tulisi sen soveltamisalan ulkopuolelle selvästi rajata tilanteet, joihin sanottu menettely ei sovellu.

6. Muuta huomioitavaa?

-

TALUS ANU

Tietosuojavaltuutetun toimisto - tietosuojavaltuutettu